
СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО УДОСКОНАЛЕННЯ
ГРАМАТИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ
ПЕРЕКЛАДАЧІВ НАУКОВО-ТЕХНІЧНОЇ ЛІТЕРАТУРИ
(НА МАТЕРІАЛІ ФРАНКОМОВНИХ МЕДИЧНИХ ТЕКСТІВ)

Бондар Л. В.

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-456-6-23>

ВСТУП

Процес формування граматичної компетентності майбутніх перекладачів науково-технічної літератури передбачає оволодіння ними низкою знань стосовно граматичних явищ, структур і процесів у межах мови-оригіналу та мови-перекладу, у контексті нашого дослідження французької та української мовної пари, поступове, поетапне формування відповідних навичок і розвиток умінь у різних видах мовленнєвої діяльності.

Зазначені вище знання, сформовані навички та вміння дозволяють розпізнавати, ідентифікувати, диференціювати граматичні структури в усному та писемному мовленні під час аудіювання та читання, тобто у процесі рецептивних видів мовленнєвої діяльності та використовувати різні граматичні конструкції та форми в продуктивних видах мовленнєвої діяльності – говорінні та на письмі.

Низка науковців, зокрема А. Андрущенко, А. Боцман, В. Дем'яненко, М. Гідер, Л. Литвиненко, Т. Савицька, Ж. Руло та інші присвятили свої дослідження питанням мовних особливостей науково-технічних текстів, зокрема характеристикам медичного та фармацевтичного дискурсів, підходам до формування граматичної компетентності здобувачів вищої освіти.

З огляду на поглиблення співпраці України з франкомовними країнами в межах різних галузей, зокрема в медичній та фармацевтичній, постає необхідність пошуку шляхів підвищення ефективності підготовки висококваліфікованих перекладачів медичної літератури, що зумовлює актуальність наших наукових пошуків.

У межах нашого дослідження пропонуємо теоретичне наукове обґрунтування доцільності розробки комплексу завдань з перекладу франкомовних фахових текстів, шляхом аналізу відповідних лінгвістичних та методичних передумов, що передбачає висвітлення

жанрово-стильових та мовних характеристик текстів медичної та фармацевтичної галузей та аналіз сучасних методичних підходів до навчання перекладу. На основі теоретичного підґрунтя відображено результати практичних доробок, зокрема комплексу завдань, спрямованого на одночасне вдосконалення граматичної компетентності здобувачів вищої освіти, ознайомлення зі специфікою граматичного рівня текстів медичної галузі, що пропонуються у межах оволодіння ними освітнім компонентом «Переклад у галузі медицини та фармації».

В актуальній публікації, зокрема відображено комплекс завдань, метою яких є і систематизація та поглиблення знань у майбутніх перекладачів у межах категоріальної парадигми дієслів французької мови, розвиток граматичної усвідомленості, подальше удосконалення граматичних навичок і умінь у різних видах мовленнєвої діяльності та розвиток навичок інформаційного пошуку. Особливу увагу приділено дієслівним категоріям способу та темпоральності та засобам їх вираження у франкомовних текстах медичної галузі. Аналіз здобувачами теоретичного матеріалу, ознайомлення з різними підходами науковців до певних граматичних явищ також допоможе сформуванню вміння аналізу лінгвістичного матеріалу та сприятиме формуванню умінь написання майбутніми філологами наукових робіт.

1. Фахова компетентність майбутнього перекладача через призму специфіки перекладу текстів медичної галузі

Медичний переклад – це спеціалізована форма перекладу, основною функцією якої є передача інформації адресатові, тобто він має «прагматичне» призначення. Однак, саме жанрові різновиди текстів визначають їхню специфіку, наприклад, рекламні тексти не відносяться до цієї типології через дискурсивну неоднорідність, що поєднує в собі літературні ознаки та технічні елементи. Деякі перекладачі надають перевагу поняттю «технічний» переклад, головною рисою якого є опрацювання текстів, які стосуються технічної чи технологічної тематики, а саме питань інформатики, електроніки, механіки тощо. Проте, «гібридні» тексти (наприклад, біомедичні та фармацевтичні), не можуть входити до їхнього переліку.

Переклад у галузі медицини – це різновид спеціалізованого перекладу з науковою спрямованістю. Таким чином, перекладач повинен володіти подвійною перекладацькою компетентністю: загального характеру, що полягає в засвоєнні теорій та методів перекладу, та спеціалізованого характеру, що передбачає засвоєння термінології, фразеології та усвідомлення граматичних особливостей текстів цієї галузі.

Процес перекладу вимагає залучення рецептивних і продуктивних видів мовленнєвої діяльності особистості, що повинно бути враховано

та знайти своє відображення у підходах до розробки завдань, спрямованих на вдосконалення фахової компетентності майбутніх філологів.

З огляду на спеціалізацію медичної галузі та її швидкий розвиток, перед дослідниками постає завдання не лише вивчення лінгвістичних та екстралінгвістичних особливостей відповідного дискурсу, але й оволодіння навичками інформаційному пошуку у процесі здійснення перекладацької діяльності. Це дозволяє отримати нові тематичні знання на концептуальному й практичному рівнях. Згодом, на етапі девербалізації та переформулювання, інформаційний пошук сприяє оновленню знань у галузі перекладу й визначенню адекватних способів викладу відомостей, організації речення, а також стандартів викладу та стилю, характерних для кожної спеціальності¹.

Час і зусилля, відведені для інформаційного пошуку, залежать від таких факторів як новизна теми, раніше набуті фонові та енциклопедичні знання перекладачем, доступні ресурси й комп'ютерні засоби. Інформація, розміщена в мережі «Інтернет», значно полегшує це завдання, однак одночасно це підвищує ризик стикнутися з ненадійною або застарілою інформацією, яка потребує уточнення у спеціалістів відповідної галузі та передбачає сформовані у перекладача навички аналізу достовірності отриманих даних. У будь-якому разі, перекладач має ознайомитися з міжнародною анатомічною номенклатурою, міжнародною класифікацією хвороб, номенклатурою лікарських засобів і захворювань, класифікацією міжнародної непатентованої назви лікарських препаратів, а також стежити за змінами в їхньому змісті.

Також перед перекладачем постає завдання адекватного перекладу транскрибованих медичних текстів. У сучасній галузі медицини використовують так звану медичну транскрипцію у процесі професійної діяльності лікарів з метою швидкого запису інформації. Крім того, її застосовують для набору медичних або парамедичних документів, а також для упорядкування історій хвороб, тобто для забезпечення тривалого зберігання даних.

Основна мета медичної транскрипції полягає у створенні придатних для використання файлів/документів (формат аудіо чи паперових записів), які потім перекладаються на мову, необхідну клієнтові. Наприклад, це можуть бути консультативні висновки, виписки, звіти з медичної візуалізації тощо (що належать до різних медичних спеціальностей). Для оволодіння навичками та вміннями перекладу такого дискурсу пропонуються завдання, що передбачають певний алгоритм дій:

¹ Guidère M. La traduction médicale à l'heure de la pandémie. Paris : L'Harmattan, 2020. p. 87.

– декодування, тобто визначення предмету та сфери спеціалізації (виокремлення конкретних термінів, проведення термінологічного дослідження);

– транскодування – визначення/ підбір еквівалентів (вибір термінів, що відповідають контексту);

– перекодування – визначення оптимальних формулювань для передачі змісту (створення документа, який виконує свою інформативну функцію, тобто є зрозумілим, точним і повним).

Перекладач, в свою чергу, повинен знати і дотримуватися певних формальних правил, а також бути обізнаним щодо специфічних обмежень у перекладі, які пов'язані з правилами охорони здоров'я, технічними стандартами та вимогами щодо безпеки даних в кожній цільовій країні.

Більше того, транскрибований медичний текст та його переклад повинен відповідати певним стандартам, до прикладу, йдеться про присвоєння номера кожному рядку і використання кодів для ідентифікації мовців, а також використання квадратних дужок для позначення сегментів, які продукуються двома адресантами одночасно, дужок для позначення тривалості пауз (в секундах), інтонаційних маркерів (!/?), X для незрозумілої транскрипції та подвійних дужок для невербалістики, яка супроводжує мовлення.

Якість письма в транскрибованих документах має вирішальне значення, і забороняється використовувати приблизні терміни в описі патологій або в звітах медичної експертизи. Перекладачі повинні бути точними і ретельними при перекладі абrevіатур і скорочень, які часто використовуються в медичних текстах, враховуючи контекст, щоб уникнути фатальних помилок².

Перекладач у галузі медицини та фармації повинен знати і дотримуватися конвенцій (загальних принципів) побудови медичного дискурсу, щоб забезпечити відповідність його версії перекладу критеріям якості та адекватності. Спеціалізований текст має бути адаптованим до цільової аудиторії, наприклад, якщо мова йде про науково-популярний текст, що має на меті інформування, і має бути доступним для розуміння реципієнтом, що не є представником галузі охорони здоров'я. Інструкції для лікарських препаратів також існують у двох варіантах у франкомовному фармацевтичному дискурсі – текст, призначений для медичних працівників та інший – для пацієнтів, що визначає свою мовну специфіку. Для оволодіння двома реєстрами

² Guidère M. La traduction médicale à l'heure de la pandémie. Paris : L'Harmattan, 2020. p. 39–41.

одного дискурсу необхідне регулярне ознайомлення з науково-популярною та спеціалізованою медичною літературою³.

За результатами досліджень низки науковців, що присвятили свої пошуки питанню методики навчання перекладу фахових текстів, беручи до уваги положення розробленої Л. Черноватим системи вправ для оволодіння навичками та вміннями письмового перекладу, слід виділяти підготовчий та основний етап відповідного навчання⁴. Важлива роль на підготовчому етапі належить ознайомленню з поняттями та явищами певної галузі, зокрема медичної у межах нашого комплексу вправ, які будуть розглядатися також через призму граматичних особливостей морфологічного та синтаксичного рівнів відповідних текстів⁵.

Пропонуємо розглянути приклади завдань підготовчого етапу, спрямовані на ознайомлення з процесами, поняттями, явищами медичної галузі, які допоможуть реалізувати поставлені цілі.

Devoir 1. Lisez le texte ci-dessous, répondez par écrit à la question: quelle idée de la médecine d'urgence avez-vous? Quelles sont les particularités grammaticales (morphologiques et syntaxiques) de ce texte?

Médecine d'urgence

Au sens strict du terme, les urgences sont des événements soudains de différents types, qui représentent un danger aigu, fonctionnel ou vital pour le patient et nécessite une prise en charge immédiate ciblée. La médecine d'urgence se caractérise essentiellement par son caractère urgent et son interdisciplinarité. La médecine d'urgence tout d'abord parce qu'elle a comme objectif de maintenir ou de restaurer les fonctions vitales du patient et de les protéger du développement de lésions ultérieures graves.

La médecine interdisciplinaire ensuite, car les différents troubles potentiellement mortels intéressent toutes les spécialités et doivent être prises en charge non par des spécialistes dans un domaine mais en principe par tout médecin formé. La médecine d'urgence est le domaine de la médecine aiguë qui doit être prise en charge de façon transversale par tout médecin de n'importe quelle spécialité spécifiquement formé pour cela, et en particulier par les urgentistes. Elle atteint ses limites lorsque les mesures ultérieures ne peuvent être apportées que par des spécialistes dans un domaine particulier.

La médecine d'urgence n'exige pas la présence d'un spécialiste mais d'un médecin généraliste ayant des connaissances spécifiques qui prend en compte dans sa globalité l'urgence représentant une menace vitale,

³ Guidère M. La traduction médicale à l'heure de la pandémie. Paris : L'Harmattan, 2020. p. 103.

⁴ Черноватий Л. М. Методика викладання перекладу як спеціальності. Вінниця : Нова Книга, 2013. 376 с.

⁵ Rouleau M. La traduction médicale. Montréal : Linguatch, 2011. 325 p.

quel que soit l'âge du patient, et dispose de connaissances spécifiques pour sécuriser et restaurer les fonctions vitales, en particulier cardiorespiratoires. Il faut toujours faire ce qui est indispensable en urgence pour retourner les situations critiques en sa faveur, ce qui se caractérise par le système "work and go" (effectuer les gestes médicaux nécessaires pour permettre le transport du patient) sachant que le temps perdu ne peut être rattrapé⁶.

Devoir 2. Faites la compression du texte ci-dessous, soulignez les propositions simples et les phrases complexes. Indiquez les moyens grammaticaux et lexicaux à l'aide desquels on transmet l'idée essentielle du texte.

Administration de médicaments et accès vasculaire. Principes

Pour les soins médicaux d'urgence, les médicaments peuvent être administrés par voie veineuse ainsi que par voie intra-osseuse, inhalatoire, rectale ou nasale. Mais à part, lors de l'administration orale de charbon activé en cas d'intoxication, l'administration per os n'est pas adaptée car bien souvent le patient ne peut prendre le médicament ou son effet est trop tardif. La voie veineuse périphérique permet les injections ou les perfusions. C'est la voie d'administration la plus utilisée et la plus sûre. Elle permet d'administrer une dose précisément calculée des solutés et de médicaments aux patients qui ne peuvent pas prendre leurs médicaments à cause de la perte de conscience, de vomissement. Dans le cadre des secours, la pose d'une voie veineuse périphérique est indiquée même s'il n'est pas nécessaire d'administrer un traitement dans l'immédiat afin de pouvoir traiter sur le champ le patient en cas de besoin.

La pose d'une voie veineuse périphérique dans des conditions défavorables (peu d'espace, réaction de défense du patient) nécessite de s'exercer d'autant plus qu'en cas d'hypovolémie ou d'hypothermie, la ponction des vaisseaux périphériques est souvent difficile. Il est également très important de bien fixer le cathéter à la peau pour éviter qu'il ne se déplace ou soit arraché. Chez les nourrissons et les jeunes enfants il est parfois impossible de ponctionner une veine et il est donc essentiel de maîtriser les autres voies d'administration comme la voie intra-osseuse ou l'administration par la veine ombilicale. Pour des raisons hygiéniques, le port de gants est obligatoire et les aiguilles usagées doivent être jetées dans un conteneur à déchets contaminés piquants et tranchants (conteneur DASRI). Le lieu de ponction doit être recouvert d'un pansement stérile⁷.

⁶ Adams H.A., Flemming A., Friedrich L., Ruschulte H. Médecine d'urgence. Paris: Maloine, 2017. p. 1.

⁷ Ibid. p. 23.

Devoir 3. Faites la compression du texte ci-dessous en français, dressez une liste des racines d'origine latine et grecque en expliquant leur sens et en donnant des exemples de mots qui les contiennent dans les deux langues.

Етимологія термінології грецького та латинського походження

Знання етимології набуває особливого значення у високоспеціалізованій мові медицини. Слова мають своє походження, завдяки чому ми можемо вивчати їхнє родовідне дерево та корені. Загальновідомо, що французька мова як романська походить від латинської та використовує її алфавіт. Таким чином, слова в медичній лексиці дуже часто мають латинський корінь, і в певних випадках – грецький.

Розглянемо деякі з них, наприклад, латинський корінь *medicus* означає лікар, а індоєвропейський корінь *med-* виражає ідею міри і порядку та зустрічається в таких словах, як медитувати, поміркований, модуль. Тому лікар позиціонується як людина виважена і мудра, людина міри (цифр і розрахунків). Цей корінь зустрічається в словах медик, медицина, медичний, медикамент, медикаментозний, премедикація, (*remède* – засіб), лікарський.

Грецький корінь *iatros* означає лікар. Використовується на позначення спеціалістів та спеціальності, *-iatre*: педіатр/педіатрія; психіатр/психіатрія; геріатр/геріатрія. У перекладі з грецької *logos* означає слово, причина. Слова, що закінчуються на *-лог*, вживаються на позначення фахівців або галузі: кардіолог, пульмонолог/кардіологія, пульмонологія.

Грецький корінь *klin-* позначає нахилений або той, що лежить в ліжку, тому лікар, який оглядає свого пацієнта, називається клініцистом. Грецький корінь *pra-* означає дію, здатність робити щось, це значення практики на противагу теорії, дії на противагу знанню. Лікар або хірург називається практикуючим лікарем. За допомогою цього грецького кореня також утворилися такі слова як практика, практичний, прагматичний, мануальний терапевт. Грецький корінь *therap-* відображає поняття догляду та зцілення. У перекладі з грецької *chiros-* означає рука. У перекладі з грецької *ergon-* означає робота. Цей корінь зустрічається в словах хірург, енергія, синергетика, алергія, ерготерапія.

У перекладі з грецької *pharmakon* означає і ліки, і отрута. Цей корінь дав початок словам фармацевт, фармацевтичний. У латинській мові корінь *dens, dentis* став базою для утворення слова дантист, а у грецькій мові слово зуб перекладається як *odontos*, що стало базою для утворення слів одонтологія, ортодонт, одонтомед, мастодонт. Латинський термін *infirmus* означає слабкий, немічний, тому

у французькій мові слово *infirmière* вживається на позначення медичної сестри, які доглядають за хворими. У перекладі з латинської *vita* означає життя, а *vivus* – живий. Ці корені можна зустріти у словах вітальний, девіталізувати, вітамінний. Корінь *zoe-* також означає “життя”: епізоотологія, зоологія.

Таким чином, варто зазначити, що у медичному дискурсі важливу роль відіграють певні структурні одиниці лексичного, фразеологічного та граматичного рівнів, які визначають відповідну будову речень та способи вираження понять, ідей, явищ, процесів тощо, властивий цій галузі, якими повинен володіти перекладач.

Набуття навичок письмового та усного перекладу й редагування вимагає знання та вміння використовувати специфічні граматичні форми та структури, словосполучення та фразеологічні одиниці (вирази, які використовуються в певних ситуаціях спілкування фахівцями цієї сфери).

2. Граматичні особливості франкомовних текстів медичної галузі та зміст граматичної компетентності майбутніх перекладачів

Структуру граматичної компетентності складають знання, навички та граматична усвідомленість. У процесі її формування застосовується компетентнісний підхід⁸, який відображає необхідність оволодіння сукупністю знань, умінь та навичок, тобто досягнення інтегральних результатів у навчанні. Відтак, у межах запропонованого комплексу завдань після вправ підготовчого етапу передбачається ознайомлення з теоретичним граматичним матеріалом для його подальшого аналізу та систематизації знань з головних розділів граматики – морфології та синтаксису у контексті текстів медичної галузі.

У межах завдань основного етапу, спрямованого на формування навичок та розвиток умінь перекладу, пропонуються завдання на усвідомлення та відтворення граматичних особливостей тексту-оригіналу у мові перекладу. Особливу увагу приділено дієслівній парадигмі дієслова, як основного носія предикативності та його категоріям способу та часу, досліджено функціонування прямих та непрямих способів дієслова та відповідних часів у межах різних синтаксичних структур на матеріалі франкомовних текстів галузі медицини та фармації.

У межах реалізації компетентнісного підходу маємо також на меті удосконалити інструментальну компетентність здобувачів вищої

⁸ Андрущенко А. О. Методичні передумови формування граматичної компетентності майбутніх філологів із французької мови як другої іноземної. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка*. 2014. Вип. 3. С. 118–122. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VZhDU_2014_3_24

освіти, спрямовану на успішну реалізацію інформаційного пошуку, що є важливим не лише для здійснення ефективної перекладацької діяльності, а й сприятиме розвитку умінь, необхідних для підготовки наукових робіт.

Розглянемо детальніше граматичні особливості текстів медичної галузі, усвідомлення яких є передумовою розробки ефективних завдань, які допоможуть сформувати та удосконалити рецептивні та продуктивні граматичні навички у майбутніх філологів та розвинути вміння перекладу фахових текстів.

У медичному дискурсі відповідно до такого критерію як комунікативна мета висловлювання спостерігається використання стверджувальних розповідних речень, з функціонуванням дієслова у теперішньому часі дійсного способу, що є відповідним засобом формування медичного висловлювання, метою якого є визначення поняття, розкриття ідеї, констатація факту, опис явища, формулювання тези чи гіпотези, встановлення причинно-наслідкового зв'язку, окреслення результатів дослідження, висновку, введення цифрових даних, наведення цитат.

Спостерігається також функціонування питальних речень, особливо у фармацевтичному дискурсі, за допомогою яких акцентують увагу на певних аспектах висловлювання та структурують повідомлення, важливе з точки зору інформаційного навантаження: *Comment prendre ce médicament? Quels sont les effets secondaires?*

Для надання особистих медичних рекомендацій, для встановлення зв'язку з потенційним адресатом, адресант може використовувати форму наказового способу: *au cas de doute, consultez votre médecin ou votre pharmacien; lisez attentivement cette notice; soyez attentif; adressez-vous à la réception.*

Однак для досягнення поставленої мети автор документа використовує переважно неособову форму дієслова, зокрема інфінітив⁹: *Ne pas laisser à la portée des enfants; par principe, privilégier le mode "sur demande" qui détecte l'activité électrique présente. En cas de canal artériel perméable, mesurer la SPO2 sus-ductale à la main droite; mettre en place un KTC en intrahospitalier. Conduite à tenir: prévenir le patient du risque d'hypotension orthostatique; prendre l'alfuzosine le soir au coucher pour limiter le risque. Envisager la décompression du tronc cérébral lors d'une hémorragie dans le cervelet avec formation d'infarctus étendus.*

⁹ Bondar L, Polyuk I, Dehtiarova Ye. Particularités grammaticales des textes médicaux et pharmaceutiques français. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія "Філологія". № 62. Т. 1. С. 25–28.

Зазвичай, медичний дискурс характеризується прагненням до деперсоналізації та дистанціюванням продуцента від об'єкта його дослідження. У межах фахових текстів медичної галузі це явище відображається у таких особливостях:

– частотне використання неозначено-особового займенника “on”:

Chez tout patient souffrant d'un choc, on observe la manifestation.....Dans la situation pareille on procède à;

– вживання безособових конструкцій з “il”:

Il est rarement nécessaire de devoir poser en cathéter central ou un cathéter artériel et il faut examiner avec soin la balance bénéfico-risque, par exemple, perte de temps, échec de la tentative de ponction, risque d'infection; Il est nécessaire de procéder à l'adaptation de la posologie de lamotrigine en cas d'association au valproate ce qui correspond à des doses divisées par deux par rapport à une monothérapie;

– використання пасивного стану зі вказівкою на агентивний додаток або без нього:

L'acidose lactique qui se produit fréquemment est compensée, du moins en partie, par du bicarbonate de sodium; La noradrénaline est indiquée en particulier dans les cas d'hypotension ne répondant pas au traitement et permet une augmentation ciblée de la RVS;

– домінування теперішнього часу індикативу дієслова:

Cela permet d'éviter les complications; Le taux de mortalité dépend en particulier du moment du démarrage et de l'importance du remplissage vasculaire initial ainsi que de l'institution la plus précoce possible d'une antibiothérapie probabiliste;

– використання логічних конекторів для позначення різних зв'язків у межах аргументативних моделей та розвитку думки: *однак, проте, тим не менш, потім, напевні, тощо:*

La voie intraosseuse est la voie d'abord de seconde choix pour les adultes et les enfants après avoir essayé avant pendant une minute maximum de ponctionner une veine; la voie intra-osseuse est utilisée depuis longtemps chez les enfants, toutefois elle est également indiquée chez l'adulte lorsque la ponction veineuse est difficile. En plus, on utilise des dispositifs d'insertion manuelle et des dispositifs à ressort, il existe pourtant maintenant des systèmes motorisés;

– використання прикметників та прислівників для оцінки, підведення підсумків і узагальнення результатів досліджень:

En cas d'infection pulmonaire il existe le plus souvent une bronchopneumonie, une pneumonie lobaire ou une pneumonie atypique; les patients allaités présentent souvent une pneumonie d'inhalation; les principaux symptômes d'une infection du SNC sont les suivants.....; en cas

de perte de conscience et d'insuffisance respiratoire sévère sécuriser les voies aériennes supérieures par l'intubation en ventilation mécanique;

– використання “сі”, умовних речень для вираження гіпотез та їх підтвердження або спростування, для вираження умови та наслідку цієї умови:

Si la vessie pleine occasionne une douleur intense dans les parties basses d'un abdomen et une envie impérieuse d'uriner obsédante, il est nécessaire de....L'adrénaline est indiquée si l'analyse initiale du rythme met en évidence une asystolie et une activité électrique sans pouls ainsi qu'en cas de FV et de TV sans pouls persistantes¹⁰.

Отже, медичний дискурс характеризується логічністю викладу, використанням різних моделей побудови аргументації та постійним прагненням до точності та лаконічності. Загальна структура тексту містить “обов’язкові” частини, заголовки та інші структурні елементи, що має свій вплив на граматичні особливості морфологічного та синтаксичного рівнів текстів досліджуваної галузі.

З метою здійснення контрастивного аналізу мовних, зокрема граматичних особливостей франкомовних текстів-оригіналів та україномовних текстів-перекладів пропонуються завдання на визначення модифікацій, які відбуваються у процесі перекладу, наприклад, заміни однієї частини мови іншою, зміни різних граматичних категорій, числа іменника, стану, способу та часу дієслова тощо. Особлива увага приділяється також тема-рематичному структуруванню речення, засобам відтворення теми та реми повідомлення у процесі перекладу.

Відтак, у межах нашого комплексу завдань, базуючись на визначених особливостях морфологічного та синтаксичного рівня текстів медичної галузі, пропонуємо вправи на розпізнавання різних граматичних структур у мові-оригіналу, типів речень відповідно до різних критеріїв та на визначення кореляції цих типів з прагматичною метою повідомлення.

Також передбачається здійснення аналізу засобів відтворення виявлених морфологічних і синтаксичних особливостей у тексті-перекладу та систематизація отриманих результатів.

Devoir 4. Traduisez le texte ci-dessous, puis analysez le texte de départ et le texte d'arrivée en ce qui concerne leur syntaxe d'après le schéma donné :

1.Types de phrases d'après le but communicatif:

Déclaratives, impératives, interrogatives, exclamatives.

¹⁰ Adams H.A., Flemming A., Friedrich L., Ruschulte H. Médecine d'urgence. Paris: Maloine, 2017. 259 p. Leech G. Principles of pragmatics. N. Y.: Longman, 1999. 250 c.

2. Types de phrases d'après leur structure:

Simple / Complexes

Si complexes :

Coordonnées,

Subordonnées :

complétives, relatives, circonstancielles, juxtaposées).

3. Types de phrases d'après la nature du sujet:

Phrases personnelles.

Phrases personnelles-indéfinies.

Phrases impersonnelles.

3. Trouvez des tournures passives, des propositions avec les formes non personnelles du verbe, justifiez leur emploi.

Tournures passives.

Proposition infinitive.

Tournure participiale.

La communication médicale

La médecine et la pharmacie représentent un marché mondialisé dans lequel interagissent des réseaux de professionnels formés de chercheurs, de médecins, de laboratoires, de cliniques, de centres de santé, de maisons de retraite et de services de soins divers et variés. Tous ces acteurs se retrouvent lors de congrès nationaux ou internationaux, organisés aux quatre coins de la planète, pour répondre aux besoins des patients. C'est sur ce marché que s'est développée, au cours des décennies, une communication médicale de nature multilingue et multimédia. Si les intervenants communiquent essentiellement en anglais, les supports de communication sont, quant à eux, disponibles en plusieurs langues: supports de conférences, affiches, flyers, brochures, présentations powerpoint, etc.

A cela s'ajoute la communication en ligne qui a connu un essor fulgurant grâce à l'expansion de l'internet et des réseaux sociaux. Ainsi, les sites web des laboratoires pharmaceutiques sont accessibles dans les grandes langues internationales, et il est possible de suivre leur actualité sur la plupart des médias en ligne. Cette communication multilingue ne vise pas seulement à transposer les contenus informationnels de la langue source vers les langues cibles des clients, mais également à adapter le message scientifique aux cultures et aux spécificités des pays concernés : références, devises, mesures, codes et symboles, etc. Les règles de présentation et les attentes du public sont différentes d'un pays à l'autre, y compris au sein d'un même espace économique comme l'Union européenne.

Outre les émissions dédiées à la santé, les chaînes de télévision multilingue (telles que France 24) nourrissent leurs reportages écrits et audiovisuels des traductions d'actualités concernant la pandémie et l'évolution de la situation sanitaire dans telle ou telle région du monde. Il

arrive souvent que les journalistes traduisent des extraits de la presse étrangère pour illustrer ou pour enrichir le contenu de leurs propres articles. De même, les interviews réalisées avec des experts étrangers doivent être transcrites, sous-titrées ou traduites dans la langue du journaliste comme préalable à son exploitation médiatique. Quel que soit le support, le traducteur médical doit souvent intégrer dans son travail de nombreux schémas, graphiques et tableaux. Outre l'obligation de traduire ces contenus spécifiques, en adaptant notamment les unités de mesure ou les devises par exemple, le traducteur doit respecter la mise en page initiale et faire appel à des outils de PAO (publication assistée par ordinateur) pour produire un travail de qualité¹¹.

Devoir 4. Traduisez le texte ci-dessous. Analysez les particularités de la traduction au niveau morphologique : le remplacement d'une partie du discours lors de la traduction par une autre, le changement du nombre d'un nom, du mode du verbe et du temps verbal, emploi et la traduction des articulations logiques etc.

Notion de pharmacodynamie

La pharmacodynamique correspond à l'étude des mécanismes d'action des médicaments. On peut en distinguer trois grands types:

- action sur les récepteurs cellulaires;
- action sur les mécanismes de transport;
- action sur les systèmes enzymatiques.

Actions sur les récepteurs cellulaires. Un récepteur cellulaire est une protéine de la membrane de la cellule sur laquelle va se fixer un médiateur chimique.

Un médiateur chimique est une substance sécrétée par l'organisme et intervenant dans le fonctionnement cellulaire. Il peut s'agir soit de neurotransmetteur ou de neuromédiateurs permettant la transmission des messages nerveux dans l'organisme; soit d'hormones substances sécrétées par une glande endocrine transportées par le sang et agissant à distance sur des cellules cibles. Un récepteur est capable de reconnaître et de fixer de façon spécifique un médiateur chimique.

On désigne sous le terme ligand toute substance capable de se fixer sur un récepteur il peut s'agir du médiateur naturel ou d'un médicament. La fixation du ligand sur le récepteur provoquera une réponse spécifique si chaque récepteur est spécifique d'un médiateur chimique; réversible et saturable. Le médicament va se fixer sur le récepteur à la place du médiateur naturel.

La liaison du médicament récepteur pourra se manifester de deux façons différentes: le médicament va avoir un effet comparable à celui du

¹¹ Guidère M. La traduction médicale à l'heure de la pandémie. Paris : L'Harmattan, 2020. p. 37-38.

médiateur naturel et on parle d'effet agonistes ou mimétique ou stimulant et le médicament peut ne pas avoir d'effet propre, mais bloquer le récepteur et il aura un effet opposé à celui du médiateur naturel, et on parle d'effet antagoniste ou lytique ou bloquant¹².

Devoir 5. Analysez les moyens de l'expression des rapports thèmes-rhèmes dans le texte donné. Traduisez-le, comparez les moyens de l'expression du thème et du rhème dans le texte de départ et le texte d'arrivée.

Généralités sur les interactions médicamenteuses

Une interaction médicamenteuse est la modification des effets d'un médicament par l'administration d'un autre médicament. Celle-ci peut se traduire par un antagonisme, une potentialisation ou une synergie:

- antagonisme: le médicament associé va diminuer et même supprimer les effets de l'autre médicament;
- potentialisation: le médicament associé va augmenter l'effet de l'autre médicament d'action pharmacologique différente ou majorer ses effets secondaires;
- synergie: l'association des deux médicaments de même action pharmacologique permet d'obtenir un effet plus important que l'effet des médicaments pris séparément.

Certaines interactions sont bénéfiques et permettent d'augmenter l'efficacité thérapeutique, c'est le cas des diurétiques qui potentialisent l'effet antihypertenseur de toutes les autres classes d'antihypertenseurs. Le plus souvent les interactions ne sont pas souhaitées et elles peuvent conduire à une baisse de l'effet thérapeutique ou à une majoration de la toxicité ou des effets indésirables du médicament associé. Un médicament en marge thérapeutique étroite MTE est un médicament pour lequel la dose thérapeutique est très proche de la dose toxique et de la dose inefficace.

Cette notion de MTE est importante pour les médicaments dont l'activité thérapeutique est majeure et s'il y a un risque s'il n'est pas donné à la bonne posologie. Une faible variation de la concentration plasmatique du médicament à MTE suite à une interaction médicamenteuse, peut en effet avoir de grandes conséquences en cas de surdosage et parfois de sous-dosage. Par exemple: les contraceptifs – le risque d'échec de la contraception en cas de sous-dosage.

Principaux médicaments à marge thérapeutique étroite.

Les principaux médicaments à marge thérapeutique étroite sont: la digoxine, certains antiépileptiques dit de la première génération, le lithium, la colchicine, les immunosuppresseurs, la lévothyroxine.

On distingue deux types d'interactions médicamenteuses:

¹² Le Gueut D. interactions médicamenteuses: mécanismes et analyses de cas. Paris. Edition: Le moniteur de pharmacie. Collection Pro-officina.2021. p. 13.

- les interactions pharmacocinétiques se produisant au cours des différentes étapes du devenir du médicament dans l'organisme;
- les interactions pharmacodynamiques intervenant au niveau des sites d'action des médicaments.

Les conséquences cliniques d'une interaction seront significatives surtout pour les médicaments à marge thérapeutique étroite.

Les quatre niveaux d'interactions médicamenteuses. On distingue:

- l'interaction contre-indiquée, la contre-indication revêt un caractère absolu elle ne doit pas être transgressée;
- -l'association déconseillée, doit être le plus souvent évitée sauf après examen approfondi du rapport bénéfice-risque; elle impose une surveillance étroite du patient;
- les précautions d'emploi. C'est le cas le plus fréquent. L'association est possible dès lors que sont respectées notamment en début du traitement les recommandations simples permettant d'éviter la survenue de l'interaction, par exemple l'adaptation de la posologie, renforcement de la surveillance clinique biologique etc;
- à prendre en compte; le risque d'interaction existe, il correspond le plus souvent à une addition des effets indésirables. Aucune recommandation pratique ne peut être proposée. Il appartient au médecin d'évaluer l'opportunité de l'association¹³.

Отже, відповідно до структури граматичної компетентності, знання є первинною ланкою цієї парадигми, оволодіння якими забезпечується шляхом вивчення та подальшого обговорення теоретичного матеріалу, що передує вправам.

Граматичні навички, які структурують мовні знання¹⁴, та мовленнєві вміння формуються та удосконалюються у процесі виконання практичних завдань, а граматична усвідомленість забезпечується за допомогою реалізації рефлексивного підходу у процесі навчання. Відтак, наприкінці кожного розділу здійснюється аналіз вивченого матеріалу, усвідомлюється, обговорюється його практичне значення та потенційні можливості застосування. Аналізуються проблемні аспекти, які потребують додаткового опрацювання.

¹³ Le Gueut D. interactions médicamenteuses: mécanismes et analyses de cas. Paris. Edition: Le moniteur de pharmacie. Collection Pro-officina.2021. p. 17–19.

¹⁴ Савицька, Т. В.; Горбенко, С. В.; Іотова, І. М. Формування граматичної компетентності студентів-іноземців до університетського етапу навчання. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова*. Випуск 86. 2022. С. 183. URL: <https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series5.2022.86.35>

3. Теоретичні аспекти функціонування категоріальної парадигми французького дієслова та практичні завдання для систематизації знань та вдосконалення умінь їх реалізації

Важливою складовою граматичної компетентності майбутнього перекладача є знання, навички та вміння реалізації категоріальної парадигми французького дієслова. Відтак, здобувачам пропонується активізувати, поглибити і систематизувати знання щодо категорії способу французького дієслова. Огляд теоретичного матеріалу та його подальше обговорення передують практичним завданням.

Спосіб (*mode du verbe*) – це модифікаційна категорія, яка виражає ставлення мовця до описуваної у висловлюванні дійсності. Система способів французького дієслова складається з чотирьох підкатегорій:

- прямий спосіб (*indicatif*/дійсний),
- три непрямі способи (*impératif*/наказовий, *conditionnel*/умовний, *subjonctif*/суб'юнктив), які виражають менш актуалізовану дію, ніж індикатив, а саме – можливу або ймовірну дію.

Зупинимось детальніше на особливостях функціонування таких непрямих способів французького дієслова, як умовний та спосіб «суб'юнктив», усвідомлення особливостей функціонування яких сприятиме підвищенню ефективності оволодіння цим матеріалом.

Вживання умовного дієслівного способу (*Mode conditionnel*).

Згідно з граматичною традицією умовний спосіб вказує на процес, здійснення якого є наслідком умови. Але не завжди дія умовного способу дієслова, що позначає наслідок, залежить від імпліцитного чи експліцитного вираження умови в підрядному реченні.

Умовний спосіб виражає передбачувану, гіпотетичну дію. В одному з найпоширеніших випадків умовний спосіб виражає дію, реалізація якої залежить від такої ж гіпотетичної умови. Ця дія та умова, від якої вона залежить, можуть бути можливими чи досяжними, або ірреальними, нездійсненими. Варто зазначити, що теперішній *Conditionnel présent* і минулий час 1-ої форми *Conditionnel passé 1ère forme* умовного способу виражають не умову, а лише наслідок умови.

Умовний спосіб теперішнього часу вказує:

- на гіпотетичний факт, можливий у майбутньому: значення ймовірності:

Si l'infection était traitée à temps, elle peut n'entraînerait pas de complications;

- на гіпотетичний факт, пов'язаний з теперішнім часом, який не може бути здійснений, оскільки умова не виконана або нереальна: значення нереальної дії:

Si le patient présentait une allergie à ce médicament, il en informerai le médecin.

Минулий час умовного способу виражає:

- гіпотетичний факт, що стосується минулого, який не здійснився:

Si le médicament avait provoqué des effets secondaires graves, vous auriez dû arrêter de le prendre;

- гіпотетичний факт, що стосується теперішнього або майбутнього (видове значення умовного способу – для підкреслення результату дії, яка буде виконана в певний момент):

Si le traitement était suivi correctement, vous auriez guéri la semaine prochaine.

Умовний спосіб вживається для позначення факту, який залежить від певної умови у головній частині речення, коли умова викладена в підрядному реченні, введеному сполучником *si*, при цьому дієслово в підрядному реченні вживається у дійсному способі, у часі *imparfait* ou *plus-que-parfait*.

Вибір часу в обох реченнях залежить від того, який момент мовлення пов'язаний з умовою та наслідком:

- Умова і наслідок відносяться до майбутнього: можливе значення, досяжний факт:

Si+ imparfait – Conditionnel présent.

- *Si le patient suivait correctement le traitement, les symptômes devraient s'améliorer dans les prochains jours.*

- Умова і наслідок, пов'язані з теперішнім часом – моментом мовлення або вони можуть відображати загальний, недосяжний факт:

Si + Imparfait – Conditionnel présent.

- *Si le régime alimentaire de tous les gens était plus équilibré, les risques de maladies seraient réduits.*

- Умова і наслідок відносяться до минулого, ні умова, ні наслідок не реалізувались:

Si + Plus-que-parfait – Conditionnel passé.

- *S'ils avaient eu des antécédents familiaux de maladies cardiaques, ils auraient prévenu leur médecin traitant.*

- Умова відноситься до минулого, а наслідок до теперішнього:

Si + Plus-que-parfait – Conditionnel passé.

- *Si le patient avait pris ses médicaments régulièrement, il ne serait pas malade.*

- Умова може бути не пов'язана з конкретним моментом часу, тоді як наслідок відноситься до минулого:

Si + Imparfait – Conditionnel passé.

- *Si le régime alimentaire du patient était plus équilibré, ses niveaux de cholestérol auraient été plus bas.*

• Умова може стосуватися минулого або теперішнього, наслідок – теперішнього або майбутнього, мовець хоче підкреслити результат дії, яку буде виконано в певний момент (видове значення):

Si + Imparfait – Conditionnel passé.

○ *Si le patient suivait correctement le traitement, il se serait déjà mieux senti dans deux jours.*

(Valeur aspectuelle du conditionnel passé pour exprimer une conséquence qui est liée au moment futur).

Devoir 6. Rappelez-vous qu’il existe aussi des phrases qui marquent la condition et la conséquence où on emploie les verbes au mode indicatif:

Condition

Conséquence

1. Si le patient présente des symptômes graves,
(présent de l’indicatif)

il devra consulter immédiatement un médecin (futur simple)

2. Si le patient présentait des symptômes graves,
(imparfait)

il devrait consulter immédiatement un médecin (conditionnel présent)

3. Si le patient avait présenté des symptômes graves,
(plus-que-parfait)

il aurait dû consulter immédiatement un médecin (conditionnel passé)

Analysez les phrases de condition ci-dessous, justifiez l’emploi du mode indicatif ou du mode conditionnel, argumentez votre réponse.

Si le patient présentait des symptômes plus graves, le médecin pourrait lui prescrire des médicaments plus efficaces. En cas de besoin urgent (s’il le fallait), le chirurgien effectuerait l’intervention dès que possible. La recherche a identifié une méthode de traitement qui, selon les spécialistes, pourrait révolutionner la prise en charge des maladies auto-immunes. Si le traitement actuel ne fonctionnait pas, le médecin envisagerait d’autres options thérapeutiques.

Le médecin discuterait avec le patient pour déterminer s’il serait prêt à essayer une nouvelle approche médicale. Si les résultats des tests étaient positifs, le spécialiste recommanderait des mesures préventives supplémentaires. Si le patient avait suivi strictement le régime prescrit, il n’aurait pas eu de complications post-opératoires. Si le traitement avait été administré à temps, le développement de la maladie aurait pu être prévenu. Si le patient avait consulté le médecin plus tôt, son état de santé aurait pu s’améliorer plus rapidement.

Si le traitement prescrit n’avait pas été interrompu, le patient aurait pu éviter une rechute. Si le diagnostic avait été posé correctement dès le début, le patient aurait évité des souffrances inutiles. Si la mobilité de la main dominante (en général la main droite) est limitée, le patient se sent

rapidement dépendant. Si deux médicaments utilisent les mêmes sites de fixation de la sérumalbumine, ceux-ci étant en nombre restreint, un phénomène de compétition peut se produire¹⁵.

Вживання дієслівного способу “Сюбжонктив” (Mode subjonctif).

У більшості випадків сюбжонктив виражає не об’єктивне явище чи процес, а факт, який розглядається через призму свідомості мовця, саме тому цей спосіб дієслова асоціюється з поняттям суб’єктивності.

Сюбжонктив має 4 часи:

- Le présent: que je fasse
- Le passé que: j ‘aie fait
- L’imparfait: que je fisse
- Le plus-que-parfait: que j’ eusse fait.

Сюбжонктив вживається на позначення:

- факту, якого мовець хоче, бажає, припускає або вважає необхідним: *le médecin veut que le patient vienne le revoir*,
- реального факту, про який мовець висловлює певне судження, виражає почуття або надає оцінку: *Il est rare que les effets secondaires puissent se manifester de cette manière.*

Сюбжонктив вживається у межах складних та простих речень.

1. Subordonnée complétive (підрядне з’ясувальне):

Il n’est pas évident qu’il soit possible de le faire.

2. Subordonnée relative (підрядне означальне):

Je cherche un médecin qui puisse être compétent dans ce domaine.

3. Subordonnée circonstancielle (підрядне обставинне, у межах цього типу підрядних речень існують різні підтипи – обставинні поступки, мети, наслідку тощо):

Il faut continuer le traitement bien que la situation s’aggrave.

La proposition indépendante (просте речення):

- •*Qu’il le comprenne!*
- •*Vive la solidarité!*

Функціональні характеристики сюбжонктиву. З синтаксичної точки зору спосіб сюбжонктив найчастіше вживається в підрядному з’ясувальному, означальному або обставинному реченні, рідше – в незалежному, тобто простому реченні. Порівнюючи сюбжонктив з дійсним способом, з яким він знаходиться в граматичній опозиції, слід зазначити, що його вживання вказує на залежність від головної частини речення.

Тому існує точка зору, що у випадку функціонування способу сюбжонктив мова йде лише про формальну граматичну кореляцію, яка

¹⁵ Le Gueut D. interactions médicamenteuses: mécanismes et analyses de cas. Paris. Edition: Le moniteur de pharmacie. Collection Pro-officina. 2021. 203 p.

не має власного значення, оскільки його використання автоматично нав'язане головною частиною складного речення¹⁶.

Ця точка зору може бути спростована певними критичними зауваженнями, по-перше, використання субжонктива в простому реченні не може пояснюватися таким граматичним обмеженням, до того ж існують різні конструкції, де мовець може вибирати між дійсним способом і субжонктивом, і цей вибір впливає на інтерпретацію повідомлення, наприклад:

Je ne crois pas que ce symptome apparaisse / Je crois que ce symptome peut apparaître.

Le généraliste dit que son patient suit toutes les prescriptions./ Nous lui disons qu'il suive toutes les prescriptions.

Вживання дієслівного способу “субжонктив” у підрядних з'ясувальних реченнях (Emploi du subjonctif dans les subordinées complétives).

Субжонктив вживається у підрядному з'ясувальному реченні, яке вводиться сполучником *que* і залежить від дієслова або безособового звороту головної частини речення. Дієслово в головному реченні виражає волевиявлення (побажання, бажання, наказ, прохання, намір, дозвіл, захист тощо), оцінку, сумнів, невпевненість, певне судження, почуття, емоційний стан. Певні дієслова, такі як *dire, écrire, crier, prévenir, téléphoner, télégraphier*, можуть вживатися як і у формі дійсного способу, так і у субжонктиві:

Le médecin traitant dit que le patient suit le régime (констатація факту).

Le médecin traitant dit que le patient suive le régime (наказ, прохання).

Після дієслів та іменників, що виражають страх, дієслово супроводжується часткою *NE*, яка не має значення заперечення, її називають вставним *ne, ne explétif*:

On craint que la situation ne s'aggrave.

On craint que la situation ne s'améliore pas.

Devoir 7. Soulignez les phrases avec l'emploi du subjonctif dans la subordinée complétive, justifiez son emploi. Qu'en pensez-vous, pourquoi le subjonctif est considéré comme un mode subjectif? Argumentez cette idée en vous appuyant sur des exemples donnés.

Les enfants souffrent souvent d'allergie mais il est très rare qu'elles entraînent un choc anaphylactique. C'est pourquoi il faut veiller à ce que par exemple la perfusion ne soit pas posée du côté dominant. Il est indispensable qu'on mette en place un traitement efficace immédiat.

¹⁶ Riegel M., Pellat J-C., Rioul R. Grammaire méthodique du français. 2021. Paris : Presse universitaire de France. p. 562.

La sécurisation et le maintien des fonctions vitales sont prioritaires sur toutes les autres mesures, de même il faut qu'on traite en priorité toute blessure engageant le pronostic vital, dans le cas contraire il est nécessaire que le patient soit dirigé pour les premiers soins vers un hôpital qui soit doté d'un service d'urgence avec si possible une unité de traumatologie. Il n'est pas rare qu'on note une tachycardie lors d'une crise d'asthme aiguë. Il faut qu'on incluse dans le diagnostic différentiel en particulier les pneumonies, l'embolie pulmonaire, les traumatismes thoraciques et l'œdème pulmonaire cardiogénique¹⁷.

Функціонування субжонктиву у підрядному означальному реченні (Subjonctif dans la subordonnée relative).

У межах складнопідрядних означальних речень вживання субжонктиву залежить від антецедента, слова головної частини речення, з якою за допомогою відносного займенника пов'язана інформація підрядної частини. Для позначення бажаного, можливого явища, події чи процесу антецедент вживається з неозначеним артиклем, неозначеним прикметником, він може бути вираженим також неозначеним займенником: *il ne fait rien qui puisse l'aider à guérir. Fais-tu quelque chose que tu trouves inutile?*

Також вживається субжонктив у підрядній частині речення, якщо антецедент виражений іменником з прикметником у найвищому ступені порівняння, у цьому випадку речення виражає особисту думку або оцінку, а також антецедент може супроводжуватися словами *le seul, l'unique, le premier, le dernier: c'est le meilleur remède qu'on ait jamais vu; le seul moyen qui puisse faire du bien.*

Devoir 8. Expliquez l'emploi du subjonctif dans les phrases subordonnées relatives. Traduisez-les en ukrainien.

La patiente doit subir une intervention chirurgicale qui puisse le débarrasser définitivement de ses douleurs chroniques. Il faut choisir des instruments chirurgicaux qui soient parfaitement stériles. La recherche a identifié un gène spécifique qui, selon les scientifiques, puisse être lié à la prédisposition génétique à certaines maladies. C'est le meilleur remède qui puisse faire du bien. Nous avons besoin d'un plan de traitement qui soit adapté à chaque patient. Nous cherchons un traitement qui n'ait pas d'effets secondaires graves. Il est essentiel de prendre des mesures qui empêchent la propagation de l'infection. C'est un médicament qui soit efficace contre cette infection. Les premiers signes d'un surdosage en colchicine qui puissent se manifester, sont des douleurs abdominales, des nausées et vomissements, des diarrhées profuses avec risque de déshydratation. Je voudrais une solution qui permette de soulager rapidement la douleur. Il

¹⁷ Adams H.A., Flemming A., Friedrich L., Ruschulte H. Médecine d'urgence. Paris : Maloine, 2017. 259 p. Leech G. Principles of pragmatics. N. Y.: Longman, 1999. p. 84–87.

doit trouver une interaction entre deux médicaments qui soit fortement liée aux protéines plasmatiques¹⁸.

Функціонування суб'єктиву у підрядному обставинному реченні (Subjonctif dans la subordonnée circonstancielle).

Вживання суб'єктиву або індикативу у підрядному обставинному реченні залежить від семантики цієї частини складного речення та від типу сполучника чи сполучникового виразу (f locution conjonctive), які з'єднують головну та залежну частини речення. Обставинні речення поділяються, в свою чергу, на кілька підгруп.

Підрядні речення часу (subordonnées circonstanciennes de temps). Головним чином вимагають вживання дійсного способу, і лише функціонування трьох сполучників передбачає використання суб'єктиву: *avant que, jusqu'à ce que, en attendant que: Continuez le traitement jusqu'à ce que les symptômes disparaissent.*

Ці три сполучники вводять речення, що виражають дію, яка відбувається в певний час після дії головного речення, і в цьому випадку підрядний процес розглядається як можливий.

З середини 20 століття суб'єктивів все частіше вживається з виразом *après que*, і цьому лінгвісти знаходять пояснення, хоча пуристи і критикують подібні випадки, оскільки мовці проводять аналогію з конструкцією *avant que*, зі сполучниковим виразом, що передбачає використання суб'єктиву, до того ж обидва сполучника мають симетричні конструкції з інфінітивом, що і викликає хибну аналогію.

Іноді також виникають складності в інтерпретації в межах усного мовлення речень з *le plus-que-parfait du subjonctif* та *le passé antérieur de l'indicatif* у третій особі однини: *avant qu'elle eût réagi, après qu'elle eut réagi*. Така омонімія може спричинити взаємозаміну способів дієслова речень, що містять підрядну частину, введену прийменником *après que*, особливо коли речення стосуються майбутнього, і це помилкове вживання, яке не позбавлене семантичного підґрунтя, є доказом життєздатності способу суб'єктивів у сучасній французькій мові¹⁹.

Підрядні речення на позначення причини (subordonnées circonstanciennes de cause). Головним чином вживаються з дієсловом у дійсному способі. Суб'єктивів вживається у випадку, коли причина спростовується, виключається з реальності мовцем, і супроводжується сполучниковим виразом *non que*, що є досить рідкісним явищем, типовим для літературної мови. Непрямий спосіб може також вживатися у випадку альтернативного пояснення ситуації за

¹⁸ Le Gueut D. Interactions médicamenteuses: mécanismes et analyses de cas. Paris. Edition: Le moniteur de pharmacie. Collection Pro-officina. 2021. 203 p.

¹⁹ Riegel M., Pellat J-C., Rioul R. Grammaire méthodique du français. 2021. Paris : Presse universitaire de France. p. 562.

допомогою сполучникових конструкцій *soit que, soit que*, повторюваними виразами, значення яких взаємозаперечуються: *soit qu'il soit malade, soit qu'il soit stabilisé*.

Підрядні наслідку (subordonnées de conséquence). Вживання субжонктиву чи дійсного способу залежать від ступеня актуалізації дії. Якщо головна частина речення містить заперечення або питання, дія вважається менш актуалізованою, і вживають субжонктив: *il n'a pas guéri au point que cela ait pu changer la situation*.

Підрядні мети (les subordonnées de but). Вживання субжонктиву детерміновано вживанням сполучникових виразів *pour que, afin que*:

Pour que l'antagonisme s'exerce entre deux médicaments se fixant sur les mêmes récepteurs, il faut qu'ils aient des effets opposés.

Pour qu'on ne dépasse pas la dose recommandée, il faut que la posologie maximale soit de 30 mg par jour de ce médicament.

Підрядні поступки (subordonnées de concession). Вводяться сполучниковими виразами *quoique, bien que*, які зумовлюють використання субжонктиву: *Bien que l'oméprazole augmente le pH gastrique, ce médicament risque de diminuer l'absorption digestive, Quoique l'infection ne soit pas traitée à temps, la situation ne s'aggrave pas pour l'instant*.

Devoir 9. Déterminez le type de subordonnée circonstancielle dans les phrases ci-dessous (de but, ce concession, etc), expliquez l'emploi du subjonctif, argumentez votre réponse.

Bien que les symptômes soient légers, il est recommandé de consulter un médecin. Le spécialiste a suggéré que le patient suive un programme de réadaptation physique, bien qu'il ne puisse prédire avec certitude son taux de récupération. Le médecin a recommandé que le patient prenne des mesures préventives, bien qu'il ne puisse garantir à cent pour cent qu'il éviterait toute complication future. Jusqu'à ce que le diagnostic soit confirmé, il est préférable d'éviter tout contact avec d'autres personnes. Pour que l'infection ne se propage pas, il est crucial que toutes les mesures d'hygiène soient respectées. Afin que la chirurgie soit réussie, il est crucial de suivre toutes les instructions préopératoires. Jusqu'à ce que les résultats des tests soient disponibles, il faut rester en quarantaine. Afin qu'on évite les frottements avec l'environnement, du fait des mouvements continuels des tendons fléchisseurs et extenseurs dans les ligaments de maintien, ces derniers sont entourés de gaines tendineuses en tissu conjonctif qui permettent un glissement des tendons sans frottement du fait de la présence d'un film liquide à l'intérieur²⁰.

²⁰ Menche N. Biologie, anatomie, physiologie. Paris : Maloine, 2018. 405 p.

Функціонування субжонктиву у простому реченні (Subjonctif dans la proposition indépendante, c'est-à-dire dans les propositions simples).

У сучасній французькій мові субжонктив вживається у незалежних (простих) реченнях наказового типу для вираження точки зору, побажання, заклику чи позначення певної емоційної реакції. Такі синтаксичні структури починаються зі сполучника *que*, що дає нам змогу відрізнити субжонктив від дійсного способу дієслова теперішнього часу, що особливо важливо у тому випадку, якщо дієслівні форми є ідентичними: *qu'elle parle de situation ou elle parle de sa situation*.

Таким чином, вживання способу субжонктив дозволяє замінити за своїм значенням наказовий спосіб для дієслів, що вживаються у 3-й особі однини чи множини, адже наказовий спосіб вживається лише в 1-й особі множини та 2-ій особі однини та множини: *qu'il prenne régulièrement des médicaments; qu'il fasse des analyses supplémentaires pour confirmer le diagnostic; qu'elle surveille les symptômes de près*. Дещо рідше спостерігається вживання дієслів першої особи однини: *que je sois plus attentif; que je ne le lui dise pas!*

Варто зауважити, що субжонктив у простому реченні також зустрічається у межах сталих виразів: *Vive la paix!* У сучасній мові дієслово *vivre* у цій функції перетворилось на вставне слово, вигук, що підтверджується відсутністю його узгодження з інвертованим підметом: *Vive les fêtes, vive les femmes, etc.*

В окличному реченні вживається на позначення спростування певного припущення, що відхиляється з обуренням:

Que je le dise, que je le trompe jamais! Qu'il me trahisse, ce n'est pas possible.

У цьому випадку субжонктив конкурує з інфінітивом, оскільки в межах французької мови існує подібна синонімічна конструкція: *Moi, le dire, jamais*. Сталі вирази на позначення побажання, в яких функціонує субжонктив у простому реченні, зустрічаються головним чином у релігійному дискурсі²¹: *Que Dieu vous bénisse*.

Рідше констатуємо їхнє функціонування у науково-технічному дискурсі, зокрема, математичному, у цьому випадку він слугує для вираження припущення: *Soit un rectangulaire...*

Отже, у будь-якому випадку вживання субжонктиву у незалежному (простому реченні) вказує на суб'єктивну інтерпретацію певного явища, процесу, стосується майбутньої дії, достовірність якої не є підтвердженою і має бути доведена.

²¹ Riegel M., Pellat J-C., Rioul R. Grammaire méthodique du français. 2021. Paris : Presse universitaire de France. p. 564.

Devoir 10. Lisez les recommandations du médecin concernant un patient. Expliquez l'emploi du subjonctif dans les phrases ci-dessous.

- Que le patient suive les instructions du médecin à la lettre.
- Que le patient prenne son traitement régulièrement selon les indications.
- Que le patient évite toute activité physique intense jusqu'à la guérison complète.
- Que le patient se repose suffisamment pour permettre au corps de récupérer.
- Que le patient ne consomme pas d'alcool pendant la durée du traitement.
- Que le patient signale immédiatement tout effet secondaire inhabituel à son médecin.
- Que le patient consulte un spécialiste en cas de symptômes persistants.
- Que le patient informe son médecin de toute allergie connue avant de commencer un nouveau traitement.
- Que le patient pratique des exercices de respiration pour améliorer sa fonction pulmonaire.
- Que le patient maintienne une alimentation saine et équilibrée pour favoriser sa récupération.

Отже, запропонований комплекс вправ, спрямований на вдосконалення граматичної компетентності майбутніх перекладачів науково-технічної літератури дозволить систематизувати та поглибити знання щодо категоріальної парадигми французького дієслова, удосконалити навички та вміння їх використання, що буде передумовою успішного відтворення у процесі перекладу медичних текстів граматичних особливостей мови-джерела цільовою мовою.

ВИСНОВКИ

Для здійснення адекватного перекладу медичної та фармацевтичної літератури у здобувачів вищої філологічної освіти необхідно сформувати низку компетентностей. Тексти медичної галузі мають свою жанрово-стильову, мовну та прагматичну специфіку, яка повинна бути врахована у процесі розробки завдань для відповідного навчання. Важливою складовою лінгвістичної компетентності майбутнього перекладача науково-технічної літератури є граматична компетентність, формування якої передбачає оволодіння знаннями, удосконалення навичок та розвиток рецептивних і продуктивних умінь, а також рефлексивних умінь, які зможуть розвивати граматичну усвідомленість особистості.

Граматична усвідомленість формується шляхом аналізу власних досягнень і визначення проблемних аспектів у процесі навчання, що допомагає їх подолати та оптимізувати навчальний процес.

Було з'ясовано, що у межах франкомовних медичних текстів найчастіше спостерігається вживання дієслів дійсного способу теперішнього часу для реалізації інформативної функції, але констатовано функціонування усіх способів дієслова – наказового, умовного та суб'єктивного.

Визначення граматичних особливостей франкомовних текстів медичної та фармацевтичної галузей стало теоретичним підґрунтям для розробки комплексу вправ.

Виділено підготовчий етап навчання, під час якого передбачено ознайомлення з мовною та жанрово-стильовою специфікою текстів медичної галузі, та основний етап, що має на меті удосконалення граматичних рецептивних та ре/продуктивних навичок і мовленнєвих умінь як передумови успішної перекладацької діяльності.

Перспективу подальших наукових пошуків вбачаємо в аналізі засобів відтворення лінгвопрагматичних особливостей франкомовних текстів медичної галузі в українському перекладі.

АНОТАЦІЯ

У межах дослідження розглянуто питання формування граматичної компетентності майбутніх філологів у контексті оволодіння ними фаховою компетентністю перекладача. Зокрема здійснено аналіз особливостей навчання здобувачів вищої освіти здійснювати переклад франкомовних текстів медичної та фармацевтичної галузей.

У першому розділі роботи розглянуто прагматичні, стильові та мовні особливості текстів медичної галузі та крізь їх призму висвітлено складові фахової компетентності перекладача науково-технічної літератури, зокрема текстів галузі охорони здоров'я.

Другий розділ присвячено аналізу граматичних особливостей франкомовних текстів медичної галузі та визначено зміст граматичної компетентності майбутніх перекладачів фахової літератури. З'ясовано, що до складу граматичної компетентності входять знання, навички та граматична усвідомленість, яка формується за допомогою рефлексивного підходу у процесі навчання.

У третьому розділі зосереджено увагу на прикладах розробленого комплексу вправ, особливе значення приділено такій категорії дієслова як спосіб французького дієслова. Практичні завдання супроводжуються також оглядом теоретичного матеріалу, який допомагає здобувачам вищої освіти поглибити і систематизувати знання в межах кожної теми, також сформувати інтегральні уміння інформативного

пошуку. У висновках відображено загальні результати дослідження та визначено перспективи подальших наукових розвідок.

Література

1. Андрущенко А. О. Методичні передумови формування граматичної компетентності майбутніх філологів із французької мови як другої іноземної. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка*. 2014. Вип. 3. С. 118–122. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VZhDU_2014_3_24

2. Викладання іноземних мов в Україні та за її межами: досвід і виклики. *Матеріали міжнародної науково-практичної конференції, Івано-Франківськ, 21–22 березня 2019 р.* Відп. ред. І.М. Романишин. Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника. Івано-Франківськ : НАІР, 326 с.

3. Савицька, Т. В.; Горбенко, Є. В.; Іотова, І. М. Формування граматичної компетентності студентів-іноземців до університетського етапу навчання. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова*. Випуск 86. 2022. С. 182–187. URL: <https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series5.2022.86.35>

4. Черноватий Л. М. Методика викладання перекладу як спеціальності. Вінниця : Нова Книга, 2013. 376 с.

5. Adams H.A., Flemming A., Friedrich L., Ruschulte H. *Médecine d'urgence*. Paris : Maloine, 2017. 259 p.

6. Leech G. *Principles of pragmatics*. N. Y.: Longman, 1999. 250 с.

7. Bondar L, Polyuk I, Dehtiarova Ye. Particularités grammaticales des textes médicaux et pharmaceutiques français. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія «Філологія»*. № 62. Т. 1. С. 25–28. DOI <https://doi.org/10.32841/2409-1154.2023.62.1.6>

8. Le Gueut D. *Interactions médicamenteuses: mécanismes et analyses de cas*. Paris. Edition: Le moniteur de pharmacie. Collection Pro-officina. 2021. 203 p.

9. Guidère M. *La traduction médicale à l'heure de la pandémie*. Paris : L'Harmattan, 2020. 230 p.

10. Kühnel W. *Atlas de poche d'histologie : Cytologie, histologie et anatomie microscopique*. Paris: Edition Flammarion, 2003. 534 p.

11. Kozar L. Dérivation propre: moyen linguistique de formation des termes (sur l'exemple des termes français du régime supplémentaire de retraite). *NEOPHILOLOGICA*. 2019. Т. 31. P. 183–197.

12. Menche N. *Biologie, anatomie, physiologie*. Paris : Maloine, 2018. 405 p.

13. Péron-Vieu P. *Conseils pharmaceutiques associés à une ordonnance*. Paris : Healthmedia-Health Initiative, 2021. 220 p.

14. Quevauvilliers J., Somogyi A., Fingerhut A. Dictionnaire médical. 6e éd. Issy-les-Moulineaux: ELSEVIER MASSON S.A.S, 2009. 1561 p
15. Riegel M., Pellat J-C., Rioul R. Grammaire méthodique du français. 2021. Paris: Presse universitaire de France. 1109 p.
16. Rouleau M. La traduction médicale. Montréal: Linguattech, 2011. 325 p.
17. Thébaud E. L'avenir du médicament vétérinaire en France vu de la distribution. Bulletin de l'Académie Vétérinaire de France. 2022. № 175. P. 95–103.
18. Tribout D. Les conversions de nom à verbe et de verbe à nom en français. Linguistique. Paris : Université Paris Diderot, 2010. 358 p.
19. Yule G. The Study of Language. Cambridge U-ty Press, 1999. 294 p.

Information about the author:

Bondar Lesia Viktorivna,

Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor,
Associate Professor at the Department of French Theory,
Practice and Translation

National Technical University of Ukraine
“Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute”
37, Beresteiskyi ave., Kyiv, 03056, Ukraine